

Bijlage 1: Toelichting en resultaten Geweld hoort nergens thuis

Inleiding

In deze bijlage wordt een toelichting gegeven over het programma Geweld hoort nergens thuis. Vervolgens wordt een overzicht gegeven van de belangrijkste activiteiten en projecten die zijn uitgevoerd onder het programma Geweld hoort nergens thuis.

Toelichting Geweld hoort nergens thuis

De ministeries van Justitie en Veiligheid en VWS hebben samen met de VNG het meerjarenprogramma (2019 - 2021) 'Geweld hoort nergens thuis' geïnitieerd. In 2021 is besloten om het programma te verlengen tot en met 2022. De ambitie van het programma is: 'Huiselijk geweld en kindermishandeling terugdringen, de schade van geweld beperken en de cirkel van geweld, de overdracht van generatie op generatie, duurzaam te doorbreken'.

Om deze ambitie te bereiken heeft de Rijksoverheid 3 actielijnen opgezet:

1. Eerder en beter in beeld;
2. Geweld stoppen en duurzaam oplossen;
3. Meer aandacht voor specifieke doelgroepen.

Aanvullend op de actielijnen zijn er vijf kernelementen. Dit zijn:

1. Implementatie visie Gefaseerde ketenzorg;
2. Organiseren van integrale sturing;
3. Door ontwikkelen MDA++;
4. Versterken lokale (wijk)teams;
5. Inzet van ervaringsdeskundigheid.

De regio West-Friesland heeft invulling gegeven aan de ambitie, actielijnen en kernelementen. Dit heeft geresulteerd in de onderstaande resultaten op de vijf kernelementen. Aanvullend zijn er projecten opgezet vanuit het programma Geweld hoort nergens thuis. Deze projecten zijn hieronder uitgeschreven.

Implementatie visie Gefaseerde ketenzorg

Wat is het?

De visie Gefaseerde ketenzorg beschrijft dat er altijd wordt samengewerkt aan drie achtereenvolgende doelen: directe veiligheid, stabiele veiligheid en herstel. Om de cirkel van geweld duurzaam te doorbreken is er eerst directe veiligheid nodig. Daarna is er ruimte om de oorzaken aan te pakken door middel van risico gestuurde zorg. Vervolgens kan er gewerkt worden aan herstel van (ontwikkelings-)schade. In de regio Noord-Holland Noord wordt de visie Gefaseerde ketenzorg in de praktijk gebracht doormiddel van de TOP-3 methodiek.

De TOP-3 methodiek is een redeneer- en beslismodel om met cliënten en met alle beroepsgroepen in gesprek te gaan over onveiligheid in huiselijke kring. De TOP-3 methodiek helpt bij het ordenen van relevante informatie over onveiligheid, deze te concretiseren, te taxeren en te prioriteren. Dit vergemakkelijkt het samenwerken met alle betrokkenen aan het gezamenlijke doel van veiligheid en leidt tot een gedeelde visie en een stapsgewijze transparante aanpak.

Wat zijn de resultaten van GHNT op dit onderdeel?

In de periode 2020 t/m oktober 2022 zijn de volgende stappen gezet:

- ✓ Bestuurlijke bijeenkomst waarin visie is bekrachtigd door bestuurders van gemeenten en ketenpartners (1 bijeenkomst in maart 2020).
- ✓ 1 daagse training voor het middenkader waar managers, beleidsmedewerkers en teamleiders zijn meegenomen in visie en TOP-3 methodiek (3 trainingen in najaar 2020 en begin 2021).
- ✓ Basismodule TOP- 3 voor uitvoerende medewerkers waarin zij leerden te werken volgens de visie en met de TOP-3 methodiek (13 trainingen in de periode oktober 2020 t/m maart 2021).
- ✓ Inspiratiesessies Gefaseerde ketenzorg waarin professionals zijn meegenomen in de visie en TOP-3 methodiek (2 bijeenkomsten in november 2020 en april 2021).
- ✓ Werksymposium middenkader waarin gewerkt is aan het realiseren van randvoorwaarden voor goede implementatie (januari 2021).
- ✓ Train de coach trainingen waarin professionals opgeleid zijn tot trainer in de TOP-3 methodiek (september 2021 t/m juni 2022).
- ✓ Basismodule TOP- 3 voor uitvoerende medewerkers door trainers uit onze regio (vanaf oktober 2022).

Hoe wordt dit onderwerp verder voortgezet?

- Organiseren van meer trainingen van trainers uit de eigen regio. Op deze wijze wordt de kennis vanuit de eigen regio verspreid.
- Organisaties ondersteunen bij het effectief implementeren van de TOP-3 methodiek.
- De TOP-3 methodiek vastleggen in samenwerkafspraken.
- TOP-3 methodiek als de basis voor het toekomstscenario kind en gezinsbescherming.

Organiseren van integrale sturing

Wat is het?

De problematiek van huiselijk geweld en kindermishandeling is complex. Naast het feit dat er altijd meerdere betrokkenen zijn – slachtoffer, pleger, getuige etc. - spelen er meestal ook problemen op meerdere leefgebieden. Elk van deze betrokkenen is gebaat bij een systeemgerichte aanpak. Alleen op die manier wordt stabiele en duurzame veiligheid gecreëerd. Een goede systeemgerichte aanpak vraagt om optimale samenwerking. Het organiseren van deze samenwerking is echter complex. De betrokken partijen werken in afzonderlijke ketens en voeren dit werk uit vanuit verschillende wettelijke kaders en beleidsdomeinen. Grofweg gaat het om samenwerking tussen zorg en veiligheid. Maar ook de samenwerking met domeinen als welzijn, werk & inkomen, onderwijs en huisvesting is van groot belang om stabiele veiligheid te creëren. Effectief samenwerken vraagt om actieve sturing vanuit bestuurders van gemeenten en partnerorganisaties.

Bestuurders uit verschillende domeinen moeten het voor professionals mogelijk maken huiselijk geweld, kindermishandeling en/of verwaarlozing duurzaam te stoppen en daar randvoorwaarden voor creëren. Zij kunnen er, al dan niet georganiseerd in een apart bestuurlijk gremium, gezamenlijk voor zorgen dat besluiten in de verschillende domeinen elkaar niet tegenwerken of een doorbraak bewerkstelligen wanneer professionals tegen de grenzen van de regelgeving of financiën aanlopen. Het resultaat zal zijn dat besluiten die elkaar in de praktijk tegenwerken worden voorkomen en structuren die samenwerking in de weg staan worden doorbroken (1).

Wat zijn de resultaten van GHNT op dit onderdeel?

- ✓ Er is een overzicht gemaakt van de overleggen die het onderwerp huiselijk geweld en kindermishandeling raken. Op zowel uitvoerend-, beleids- en bestuurlijk niveau.
- ✓ Er is doormiddel van een infographic inzichtelijk gemaakt hoe de regio-indeling in Noord-Holland Noord is binnen de verschillende domeinen.
- ✓ Er zijn drie bestuurlijk trekkers aangewezen die de drie jeugdregio's representeren.
- ✓ Het programma Geweld hoort nergens thuis is als thema ondergebracht bij de Commissie Zorg en Veiligheid.

Hoe wordt dit onderwerp verder voortgezet?

- Neerzetten van een sterkte ambtelijke structuur op Noord-Holland Noord niveau.
- Verbeterslag op de overlegstructuur met in achtname van de bovenregionale ontwikkelingen en structuren.
- Versterken van de integrale samenwerking tussen zorg en veiligheid op het thema huiselijk geweld en kindermishandeling.

¹ A. de Jong, A. Kellenaers, K. de Vaan e.a. (juni 2020) Integrale sturing op de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. Geweld hoort nergens thuis - Den Haag.

Door ontwikkelen MDA++

Wat is het?

In onze regio lukt het niet altijd om passende hulp in te zetten wanneer er sprake is van complexe problematiek. Vaak betreft dit huishoudens waar problematiek op meerdere leefgebieden speelt. Wanneer er sprake is van structurele onveiligheid en reguliere hulp niet voldoende is, wordt Multi Disciplinaire Aanpak (MDA++) ingezet.

MDA++ is een samenwerking van partners die betrokken zijn bij de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling waaronder gemeenten, Veilig Thuis, politie, Raad voor de kindbescherming, jeugdhulp, jeugdbescherming en GGZ. In MDA++ bundelen specialisten vanuit deze organisaties de krachten en werken zij met behulp van de TOP-3 methodiek aan veiligheid. Het doel van MDA++ is het doorbreken van patronen van onveiligheid en het creëren van stabiele veiligheid. Dit doen zij door methodisch samen te werken en oplossingen te bedenken over de muren van de organisaties heen.

Wat zijn de resultaten van GHNT op dit onderdeel?

- ✓ Bij de start van het programma GHNT was MDA++ in de regio Alkmaar al enige tijd actief en werd MDA++ in West-Friesland opgestart. MDA++ in de Kop van Noord-Holland bestond nog niet, er is vanuit GHNT subsidie aangevraagd en verkregen om dit op te starten.
- ✓ MDA++ is opgericht en sinds juni 2021 actief in de Kop van Noord-Holland.
- ✓ Voorzitters van MDA++ in Alkmaar, West-Friesland en Kop van Noord-Holland hebben gezamenlijk training en intervisie gevolgd om de expertise in de TOP-3 methodiek te versterken.
- ✓ Er is regelmatig afstemming tussen de voorzitters van MDA++ in Alkmaar, West-Friesland en Kop van Noord-Holland.

Hoe wordt dit onderwerp verder voortgezet?

- De opschaling naar MDA++ en de bekendheid van MDA++ moet worden versterkt, op dit moment wordt er nog te weinig gebruikt gemaakt van deze expertise. Ervaringen uit andere regio's laten zien dat 1-4% van de meldingen van Veilig Thuis in aanmerking komen voor MDA++. Dit betekent dat er op dit moment nog veel casussen onder de radar zijn die wel door MDA++ kunnen worden opgepakt.
- De onderlinge uitwisseling van experts op Noord-Holland Noord niveau moet worden versterkt zodat de juiste expertise op het juiste moment wordt ingezet.
- Leren van de casuïstiek die wordt ingebracht is van belang. Op deze wijze kunnen problemen op structurele wijze worden aangepakt. Het terugvloeiën van de opgedane kennis van MDA++ naar de keten moet worden versterkt.

Versterken lokale (wijk)teams

Wat is het?

Eind 2019 is het VNG kwaliteitskader Werken aan Veiligheid voor lokale teams vastgesteld. Een aanleiding voor het ontwikkelen van het kwaliteitskader was het signaal vanuit het Toezicht Sociaal Domein dat het in het merendeel van de lokale (wijk)teams nog niet voldoende lukt om invulling te geven aan hun taken op het gebied van huiselijk geweld en kindermishandeling. Niet alle gemeenten blijken voldoende zicht te hebben op de kwaliteitsvereisten die zij moeten en kunnen stellen aan de lokale (wijk)teams om de cirkel van geweld in gezinnen en huishoudens te doorbreken. Het kwaliteitskader helpt gemeenten te bepalen of zij voldoende toegerust zijn om hun taken op gebied van huiselijk geweld en kindermishandeling uit te voeren.

Met het kwaliteitskader worden er duidelijke handvaten gegeven om de opdracht gevende en soms uitvoerende rol van de gemeente goed in te kunnen vullen. Met behulp van de zelfscan die naast het kwaliteitskader is ontwikkeld, kan er een beeld worden gevormd van wat er al goed gaat binnen een gemeente en waar er nog verbetering behoeft.

Wat zijn de resultaten van GHNT op dit onderdeel?

- ✓ De zelfscan behorend bij het kwaliteitskader is in alle gemeenten in Noord-Holland Noord afgenomen onder begeleiding van de projectleiders Geweld hoort nergens thuis.
- ✓ Er zijn 6 wekelijkse bijeenkomsten georganiseerd voor beleid gericht op het maken van een lokaal plan van aanpak naar aanleiding van de resultaten van de zelfscan.
- ✓ De eerste gemeenten hebben een lokaal plan van aanpak ontwikkeld, de overige gemeenten werken aan het plan.

Hoe wordt dit onderwerp verder voortgezet?

- Alle gemeenten aanjagen en ondersteunen bij het maken van een lokaal plan van aanpak met als doel het versterken van de lokale (wijk)teams.
- Inzetten op evalueren van plan van aanpak en opnieuw afnemen van de zelfscan na een jaar.
- Het kwaliteitskader wordt landelijk doorontwikkeld en er verschijnt in 2023 een nieuwe versie waarin de focus breder zal zijn dan huiselijk geweld en kindermishandeling, ook hierbij bieden de projectleiders ondersteuning bij de afname van de zelfscan en het maken van het plan van aanpak.

Inzet van ervaringsdeskundigen

Wat is het?

Huiselijk geweld en kindermishandeling is een hardnekkig probleem. Het signaleren van huiselijk geweld en kindermishandeling blijft voor veel professionals moeilijk. Daarnaast blijkt uit onderzoek van Verwey en Jonker (2) dat wanneer de problematiek bekend is bij de hulpverlening, het in veel gevallen niet lukt om de patronen van geweld te doorbreken.

Het inzetten van ervaringsdeskundigen, voormalig plegers of slachtoffers van huiselijk geweld of kindermishandeling, kan een belangrijke bijdrage leveren in het verbeteren van de de hulpverlening. Door gebruik te maken van ervaringsdeskundigheid komt de leefwereld van slachtoffers en plegers van huiselijk geweld en kindermishandeling namelijk meer centraal te staan. Zij weten wat slachtoffers en plegers nodig hebben en kunnen samen met organisaties de aanpak vormgeven en verbeteren. Ervaringsdeskundigen kunnen het gat dichten dat wordt ervaren tussen de cliënt en de professionals, tussen leefwereld en systeemwereld.

Wat zijn de resultaten van GHNT op dit onderdeel?

- ✓ 7 ervaringsdeskundigen op het gebied van huiselijk geweld en kindermishandeling zijn geworven en getraind.
- ✓ Deze ervaringsdeskundigen zijn vanaf 2021 inzetbaar voor alle gemeenten en ketenpartners voor:
 - Voorlichting;
 - Meedenken met beleid;
 - Meedenken met casuïstiek;
 - Onderzoek.
- ✓ De ervaringsdeskundigen zijn ingezet voor veel opdrachten waaronder het geven van voorlichting bij o.a. politie, wijkteams en scholen, het meedenken met beleidstukken van o.a. gemeenten en Veilig Thuis en onderzoek.

Hoe wordt dit onderwerp verder voortgezet?

- Het verder uitbreiden van de inzet van ervaringsdeskundigheid door ook ervaringsdeskundigen met andere achtergronden te betrekken (o.a. ervaring met de jeugdbeschermingsketen).
- Het structureel betrekken van ervaringsdeskundigen bij de vervolgstappen in het kader van het toekomstscenario.
- De inzet van ervaringsdeskundigheid verder faciliteren en stimuleren.

² Verweij Jonker Instituut (2021) Kwestie van een lange adem. Kan huiselijk geweld en kindermishandeling echt stoppen? Vewej-Jonker Instituut- Utrecht.

Projecten vanuit het programma Geweld hoort nergens thuis

Onderzoek casus door de keten

Het hoofddoel van het onderzoek was het in kaart brengen van de effectiviteit van de keten huiselijk geweld en kindermishandeling in Noord-Holland Noord. Hiervoor is een steekproef genomen onder 99 casussen bij Veilig Thuis. Vervolgens is bij gemeenten en ketenpartners die betrokken zijn bij deze casussen nagevraagd hoe het hulpverleningstraject is verlopen. Na een uitgebreide analyse en gesprekken met teamleiders, managers en uitvoerders vanuit gemeenten en ketenpartners is het eindrapport opgeleverd. Resultaten zijn onder andere dat er in 21% van de casussen na 2 jaar nieuw geweld bekend is, dat de hulpverlening gemiddeld 168 dagen na het incident start, dat de ingezette hulp met name gericht is op opvoeden/problematiek van kinderen en minder op geweldgeschiedenis en problematiek van ouders en dat in 26% van de gestarte trajecten de risicofactoren ook daadwerkelijk worden weggenomen. Naar aanleiding van dit onderzoek zijn 9 aanbevelingen geformuleerd waaronder “zet veiligheid centraal in de aanpak” en “versterk het zicht op veiligheid”. In lijn met de 9 aanbevelingen zijn acties opgezet.

Tijdelijk huisverbod

Binnen dit project is gewerkt aan het verbeteren van de werkwijze rondom het tijdelijk huisverbod. Hier zijn de volgende resultaten bereikt:

- Samenwerking Veilig Thuis en politie in de voorfase van het tijdelijk huisverbod is versterkt in Noord-Holland Noord. Veilig Thuis gaat nu mee met de politie op huisbezoek en het Risicotaxatie-instrument huiselijk geweld (RiHG) wordt gezamenlijk ingevuld.
- Verschillende bijeenkomsten zijn georganiseerd met de partners die betrokken zijn bij het uitvoeren van het tijdelijk huisverbod. Hierdoor is de samenwerking versterkt.
- Knelpunten binnen het proces zijn in kaart gebracht. Denk hierbij voornamelijk aan wachtlijsten voor gespecialiseerde GGZ behandeling en communicatiestromen tussen verschillende partijen. Waar mogelijk zijn hier knelpunten weggenomen.

Meldcodetraining en aandacht functionarissen in de regio

Vanuit dit project zijn er 6 grootschalige meldcodetrainingen georganiseerd om meer professionals bekend te maken met de vernieuwde meldcode voor huiselijk geweld en kindermishandeling. De training was gericht op: docenten, pedagogisch medewerkers kinderopvang, huisartsen en medewerkers van ouderenzorg-organisaties. Tijdens de bijeenkomsten is aandacht besteed aan:

- Bekendheid met de aangescherpte meldcode.
- Bewustwording dat voor een effectieve aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling een multidisciplinaire aanpak én samenwerking noodzakelijk is.
- Bekendheid met de functie van Veilig Thuis, het inzichtelijk maken van de werkwijze van en een gezicht geven aan Veilig Thuis.

Daarnaast zijn er meer dan 65 aandacht functionarissen huiselijk geweld en kindermishandeling opgeleid. Zij zijn eerste aanspreekpunt voor collega's met vermoedens van huiselijk geweld en kindermishandeling, kunnen collega's opleiden in het toepassen van de meldcode en het signaleren van huiselijk geweld of kindermishandeling en een protocol opstellen. Deze aandacht functionarissen zijn opgeleid in de beroepsgroepen: ouderenzorg, kinderopvang, scholen (PO & VO), eerstelijns professionals en medewerkers van het lokale team van de gemeente.

Blijf Veilig na Opvang

Het doel van dit project is het bijdragen aan de veiligheid en herstel van vrouwen, mannen en hun kinderen die uit de opvang vertrekken en zelfstandig gaan wonen door het realiseren van een ondersteuner die contact houdt met het gezin, helpt om in verbinding te blijven met het wijkteam (of sociaal domein) en beschikbare hulp, en kan opschalen naar Veilig Thuis als er sprake is van

onveiligheid. Hierdoor wordt onveiligheid eerder gesignaleerd en kan er tijdig en adequaat worden ingegrepen waardoor erger wordt voorkomen. Doormiddel van pilots zijn verschillende werkwijzen beproeft. Dit project werd uitgevoerd in samenwerking met o.a. de regio's Haarlem en Flevoland.

In Alkmaar is een pilot ingezet waarbij de vrouwenopvang zodra urgentie wordt aangevraagd contact legt met een maatschappelijk dienstverlener van Mee & de Wering. Deze maatschappelijk dienstverlener houdt contact met de uitgestroomde cliënten en monitort de veiligheid en de ondersteuningsbehoeften. Samen met de Wmo klantmanager, Humanitas en RCO de Hoofdzaak wordt vervolgens gekeken welke ondersteuning nodig is.

Uit evaluatie blijkt dat vrouwen die begeleid zijn middels deze methode zich veiliger voelen en dat hun welbevinden vooruit gegaan is. Wegens succes van de pilot wordt de werkwijze uitgebreid naar het hele gebied van regio Alkmaar en West-Friesland. Ook in de Kop van Noord-Holland wordt gekeken naar implementatie van deze werkwijze.

Drakentemmers

Er is een rechtstreeks verband tussen trauma- en gehechtheidsproblematiek en huiselijk geweld en kindermishandeling. Helaas is er op dit moment een tekort aan behandelaren om deze problematiek te behandelen. Drakentemmers is het Expertiseplatform Trauma en Gehechtheid na Huiselijk Geweld en Kindermishandeling. De missie van Drakentemmers is om bij te dragen aan het realiseren van structurele veiligheid in gezinnen door middel van een beter aansluitend, beschikbaar en toegankelijk behandelaanbod voor slachtoffers en plegers van huiselijk geweld en kindermishandeling. Hiervoor is echter specifieke expertise nodig.

Drakentemmers vergroot de expertise van professionals door:

- (aankomende) trauma behandelaren te trainen en te verbinden;
- samenwerking tussen de GGZ en de vrouwen- en maatschappelijke opvang cq. de Multidisciplinair Aanpak (MDA++) te stimuleren;
- knelpunten en good practices in kaart te brengen.

Daarnaast richt Drakentemmers zich ook op versterking van de expertise van professionals in het sociale en veiligheidsdomein door trainingen aan te bieden in de leerlijn 'Huiselijk geweld en traumasensitief werken'.